

С. Й. Грица

Обрядові пісні

ОБРЯДОВІ ПІСНІ – цикл пісень, що супроводжують усі обряди річного календаря, сімейного і частково громадського побуту. В укр. фольклорі до О. п. належать колядки, щедрівки, купальські пісні, жнивварські пісні, веснянки, водохрещні (див. Водохреща), русальні, петрівчані, весільні (див. Весілля), хрестил. пісні, похоронні голосіння, ініціал. – при посвяченні в пастухи, опришки, братства, напр., кобзар. (див. Кобзарство), лірниц. пісні тощо. Відображаючи різні сторони життя, вони різноманітні за тематикою, жанр., поет. та муз.-стильовими ознаками, за світогляд. уявленнями. Язичниц. мотиви переплітаються у них із християн. (напр., у колядках, веснянках, купал., весіл. піснях, похорон. голосіннях). Виконання О. п. у нар. традиції строго регламентоване часом здійснення обряду, що знаходить відображення, насамперед, у вербал. тексті, його функціон. особливостях, специф. стильових атрибутах, у типових рефренах – як у колядках «Ой дай, Боже», у весіл. – «Ой лелія» тощо. Серед сімейно-обряд. пісень особливо виділяються весільні. Нині календарно-обрядові пісні виявляють тенденцію до затухання, а весільні обряд. зберігаються краще, зазнають нових стильових нашарувань. Сучас. фольклоризм, виявляючи тенденції до відродження нац. традицій, сприяє реанімації давніх обрядів, О. п. та їх наближенню до автент. форм за писем. джерелами. О. п. вичерпують усі можливі в пісен. фольклорі родовостильові різновиди співомовлення: епіч., лірич., танц.-мотор. та усі спроби виконання: сольний, гурт. спів, співогру, спів із інструм. супроводом. Архаїчні за походженням, О. п. в еволюції зазнали знач. змін і новацій. У давніх верствах обряд. пісенності, особливо в закритих патріархал. середовищах, мелодія О. п. відіграє інтеграт. роль єдиного модуса мислення, об'єднуючи, зокрема, часово (сезонно) близькі пісні, напр., весняно-літні (веснянки, русальні) чи часово й функціонально близькі (жниввар., петрівчані, весільні) спільними мелод. типами. Ці типи здебільшого речитатив. складу, невеликого амбітуса (обсягу), одноголосні чи гетерофонні. За наявності єдиних для усієї України інваріантів вербал. текстів О. п., їх мелос виявляє велику стильову різноманітність з огляду на соц. структуру середовищ, специфіку виконав. уподобань кожного, що є важливою ознакою обряд. пісенності України, і що добре перевіряється на прикладі варіантів парадигми будь-якої О. п. Кожен із таких варіантів за збереження семант. стрижня, закладеного у вербал. тексті, у вербал. мові, муз. артикуляції, має ознаки модуса мислення, виконавства середовища, де побутує.

Рекомендована література

1. Колесса Ф. Українська усна словесність. Л., 1938;
2. Едмонтон, 1983;
3. Ігри і пісні: Звичаєво-обрядова поезія трудового року. К., 1963;
4. Колядки і щедрівки: Зимова обрядова поезія трудового року. К., 1965;
5. Весільні пісні: У 2 кн. К., 1982;
6. Іваницький А. Українська народна музична творчість. К., 1990;
7. Смоляк О. Весняна обрядова пісенність Західного Поділля в контексті української культури. Т., 2004;
8. Єфремова Л. Наспіву українських весільних пісень. К., 2006;
9. Іваницький А. Український обрядовий фольклор західних земель. В., 2012.

Бібліографічний опис:

Обрядові пісні / С. Й. Грица // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-74681>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).